

Breczkáné Békési Gabriella

*Phd hallgató*

*Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola  
bíró*

*Nyíregyházi Törvényszék*

JOGHARMONIZÁCIÓ A KÉZBESÍTÉS TERÜLETÉN ÉS ANNAK HATÁSA A  
NEMZETI POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI SZABÁLYOKRA

Debreceni Jogi Műhely, 2026. évi (XXIII. évfolyam) 1-2. szám (2026. augusztus 10.)

DOI 10.24169/DJM/2026/1-2/1

Absztrakt: Az Európai Unió az integráció elsődleges célkitűzését, az egységes belső piacot létrehozva biztosította a személyek, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását, ami pedig indukálta több területen, így a polgári ügyek területén is az igazságügyi együttműködést, garantálva ezzel az uniós polgárok jogbiztonsághoz fűződő érdekét. Az együttműködés egyik legmarkánsabb módja a jogszabályok egymáshoz való közelítése volt, így elsősorban eljárásjogi jellegű uniós jogszabályok születtek, azonban az uniós jogalkotó anyagi jogi kérdéseket rendező jogforrásokat is alkotott, valamint olyan komplex jellegű jogforrásokat is, melyek egy adott témakörön belül eljárásjogi és anyagi jogi kérdéseket is rendeztek.

A tagállamok jogi szabályozásai közötti különbségek céltudatos csökkentésének leghatékonyabb eszköze a jogharmonizáció, mely a kezdetektől fogva az európai integráció meghatározó szabályozási eszköze, különös figyelemmel arra, hogy a lojalitási klauzula értelmében a tagállamokat kötelezettség terheli a nemzeti joguk harmonizációs előírásokhoz való igazítására.

A polgári eljárásokban, ahol a külföldre történő iratkézésítés egyre gyakrabban vált szükségessé, a tagállamok polgári eljárásjogi szabályai, így például a német és

francia kódexek, az 1900-as évek elején hasonló eszközöket (kétoldalú megállapodások, diplomáciai csatornák, postai kézbesítés) alkalmaztak, az igazi jogharmonizáció azonban nemzetközi szinten az 1965. évi Hágai Kézbesítési Egyezményrel, az Európai Unió szintjén pedig a 2000. május 29-i első kézbesítési rendelettel valósult meg.

Ezek a rendelkezések mind a hatályos francia és német, mind a hatályos magyar szabályozásra jelentős hatással voltak.

A kézbesítés területén nyilvánvaló, hogy a jogbiztonság biztosítása érdekében a rendeleti szabályozás, mint jogharmonizációs módszer a legjobb megoldás, hisz ugyanolyan kézbesítési szabályokra kell, hogy számíthasson valamennyi uniós állampolgár, ha peres eljárás résztvevőjévé válik, függetlenül attól, hogy az Európai Unió melyik tagállamában rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel.

Kulcsszavak: jogharmonizáció, igazságügyi együttműködés, kézbesítés, hatályos magyar szabályok

## Legal harmonization in the field of service of documents and its impact on national civil procedural rules

Abstract: The European Union has ensured the free movement of persons, goods, services, and capital by creating a single internal market, which is the primary objective of integration. This has led to judicial cooperation in several areas, including civil matters, thereby guaranteeing the legal certainty of EU citizens. One of the most striking forms of cooperation was the approximation of laws, which primarily resulted in the creation of EU legislation of a procedural nature. However, the EU legislator also created sources of law governing substantive legal issues, as well as complex sources of law that regulated both procedural and substantive legal issues within a given subject area.

The most effective means of purposefully reducing differences between the legal regulations of Member States is legal harmonization, which has been a key regulatory tool of European integration from the outset, with particular regard to the fact that, under the loyalty clause, Member States are obliged to align their national laws with harmonization requirements.

In civil proceedings, where service of documents abroad has become increasingly necessary, the civil procedure rules of Member States, such as the German and

French codes, used similar instruments (bilateral agreements, diplomatic channels, postal delivery), but true legal harmonization was achieved at the international level with the 1965 Hague Service Convention and at the European Union level with the first Service of Documents Regulation of May 29, 2000.

These rules had a significant impact on both the French and German regulations and the Hungarian regulations in force as well.

In the field of service of documents, it is clear that, in order to ensure legal certainty, regulations are the best tools of legal harmonization, as all EU citizens must be able to rely on the same rules when they become parties to legal proceedings, regardless of their habitual residence in the European Union.

Keywords: legal harmonization, judicial cooperation, service of documents, applicable Hungarian rules

### Rechtsharmonisierung im Bereich der Zustellung von Schriftstücken und ihre Auswirkungen auf die nationalen zivilprozessualen Regelungen

Abstrakt: Die Europäische Union hat durch die Schaffung eines Binnenmarktes, der das vorrangige Ziel der Integration darstellt, den freien Personen-, Waren-, Dienstleistungs- und Kapitalverkehr gewährleistet. Dies hat zu einer justiziellen Zusammenarbeit in mehreren Bereichen, darunter auch in Zivilsachen, geführt und damit die Rechtssicherheit der EU-Bürger garantiert. Eine der auffälligsten Formen der Zusammenarbeit war die Angleichung der Rechtsvorschriften, die in erster Linie zur Schaffung von EU-Rechtsvorschriften verfahrensrechtlicher Art führte. Der EU-Gesetzgeber schuf jedoch auch Rechtsquellen, die materielle Rechtsfragen regeln, sowie komplexe Rechtsquellen, die sowohl verfahrensrechtliche als auch materielle Rechtsfragen innerhalb eines bestimmten Themenbereichs regeln.

Das wirksamste Mittel zur gezielten Verringerung der Unterschiede zwischen den Rechtsvorschriften der Mitgliedstaaten ist die Rechtsharmonisierung, die von Anfang an ein wichtiges Regulierungsinstrument der europäischen Integration war, insbesondere angesichts der Tatsache, dass die Mitgliedstaaten gemäß der Loyalitätsklausel verpflichtet sind, ihre nationalen Rechtsvorschriften an die Harmonisierungsanforderungen anzupassen.

In Zivilverfahren, in denen die Zustellung von Schriftstücken im Ausland zunehmend notwendig geworden ist, wurden in den Zivilprozessordnungen der Mitgliedstaaten, wie beispielsweise im deutschen und französischen Zivilprozessrecht, ähnliche Instrumente (bilaterale Abkommen, diplomatische Kanäle, Postzustellung) verwendet, doch eine echte Rechtsharmonisierung wurde auf internationaler Ebene mit dem Haager Zustellungsübereinkommen von 1965 und auf Ebene der Europäischen Union mit der ersten Verordnung über die Zustellung von Schriftstücken vom 29. Mai 2000 erreicht.

Diese Vorschriften hatten erhebliche Auswirkungen sowohl auf die französischen und deutschen Vorschriften als auch auf die geltenden ungarischen Vorschriften.

Im Bereich der Zustellung von Schriftstücken ist klar, dass Vorschriften das beste Instrument zur Rechtsharmonisierung sind, um Rechtssicherheit zu gewährleisten, da sich alle EU-Bürger auf die gleichen Vorschriften verlassen können müssen, wenn sie Partei in einem Gerichtsverfahren werden, unabhängig davon, wo sie ihren gewöhnlichen Aufenthalt in der Europäischen Union haben.

Schlagworte: Rechtsharmonisierung, justizielle Zusammenarbeit, Zustellung von Schriftstücken, geltende ungarische Vorschriften

#### Bevezetés

Az európai integráció elsődleges célkitűzése a tagállamok közötti egységes belső piac megteremtésével megvalósuló gazdasági együttműködés létrehozása volt. Az integráció minden egyes alapítószerződéssel tovább mélyült: az Amszterdami Szerződés célul tűzte ki a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése térségének létrehozását, melyet a Lisszaboni Szerződés meg is alkotott. Ezen térség jellemzője az alapvető jogok, a tagállamok eltérő jogrendszereinek és jogi hagyományainak tiszteletben tartása.

Ebben a térségben, ahol a személyek, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása biztosítva van, a közösségi jogalkotónak meg kellett hoznia a belső piac megfelelő működéséhez szükséges intézkedéseket, és ennek egyik területe a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés volt, hisz a szabadsághoz fűződő érdek mellett a jogbiztonsághoz fűződő érdekét is biztosítani kell a polgároknak.

A fentiek alapján nem csodálkozhatunk azon, hogy a magánjogi jellegű igazságügyi együttműködés a szabályozás szintjén igazi sikertörténet az Európai Unióban, amit az e jogterületen hozott uniós normák pusztán száma is jól mutat. A korábbi, főként nemzetközi egyezményekkel történő szabályozást a másodlagos jogforrásokkal, azon belül is a rendeletekkel való jogalkotás váltotta fel, illetve bizonyos területeken egészítette ki. (Gombos, 2014, p. 122)

Kezdetben az uniós jogszabályok között találtunk eljárásjogi jellegűeket, ezek voltak túlsúlyban, de találtunk anyagi jogi kérdéseket rendező jogforrásokat is, majd a komplex jellegű jogforrások váltak uralkodóvá, melyek egy adott témakörön belül (pl. öröklés) eljárásjogi: joghatóságra, határozatok elismerésére és végrehajtására, és anyagi jogi: például alkalmazandó jogra vonatkozó kérdéseket is rendeztek.

Hazánk uniós csatlakozásának előfeltétele volt az uniós joggal való széleskörű konformitás elérése, ez pedig jelentős szervezeti-működési változásokat követelt. (Várnay, 2020, p. 3)

A magyar jogalkotás az Európai Unióhoz való csatlakozás előtti években folyamatosan készült fel arra, hogy megfeleljen az európai elvárásoknak, az unióhoz való csatlakozással azonban egy teljesen új joganyag vált a magyar joganyag részévé, melyet egyik napról a másikra alkalmazniuk kellett a magyar bírásoknak.

Felvetődik a kérdés, hogy az uniós szabályozás milyen hatással volt a tagállami, ezen belül a hazai polgári eljárásjogi szabályokra. Jelen tanulmány ezt vizsgálja a kézbesítési szabályokra fókuszálva.

## 1. A jogharmonizációról általában

Az Európai Uniót jog hozta létre, ezen belül is nemzetközi szerződések, a jognak pedig kezdettől fogva meghatározó szerepe volt a részt vevő tagállamok és polgáraik által kitűzött közös célok elérésében és az Unió kezdettől fogva felhatalmazással rendelkezett ezen célok elérése érdekében a tagállami jogok közelítésére, harmonizációjára.

A tagállamok jogi szabályozásai közötti különbségek céltudatos csökkentése, ami nem azonos a jogegységesítéssel, nem egyszerű és nem is egyszeri feladat, sőt, az uniós jogalkotót újabb és újabb kihívások elé állítja, hiszen a környezeti, politikai

és gazdasági változások mindig új jogharmonizációs igényeket szülnek, mely miatt a korábbi szabályozás folyamatos megújításra szorulhat.

A jogharmonizáció, mint az uniós szintű együttműködés egyik területe, megköveteli az uniós és a tagállami szint közötti folyamatos kommunikációt. Bár a döntéseket ezen a területen is a tagállami kormányok és az uniós választópolgárok hozzák a Tanács és az Európai Parlament útján, a döntéseket a tagállami jogalkotók és jogalkalmazók hajtják végre, melyet uniós szervek, nevezetesen a Bizottság és az Európai Unió Bírósága felügyelnek. (Várnay, 2020, p. 3)

Míg az 1980-as évek végét, '90-es évek elejét az egységes belső piac bevezetése miatt intenzív jogharmonizációs tevékenység jellemezte, a Maastrichti Szerződés új jogharmonizációs filozófiát hozott, a szubszidiaritást, így a '90-es évek közepén már lazább jogharmonizációs tevékenységet figyelhattunk meg. (Kecskés, 2005, p. 709)

Az EUSZ 1. cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok az Európai Uniót közös céljaik elérése érdekében hozták létre, amiből az következik, hogy az Unió kizárólag azokon az akár szakpolitikai, akár szabályozási területeken léphet fel, amelyeken a tagállamok azt lehetővé tették. Ezt a korlátozott jelleget erősíti meg az EUSZ 3. cikke is, amikor több bekezdésben sorolja azokat a területeket, amelyeken a tagállamok az Unió útján közösen fel kívánnak lépni. Ehhez kapcsolódóan az EUSZ 4. és 5. cikke rögzíti a hatáskör-átruházás elvét. A fentiekben túl az EUMSZ 114. cikkének rendelkezései is jogilag meghatározott formális korlátokat szabnak az uniós fellépésnek. Azonban a lojális együttműködés elvét rögzítő EUSZ 4. cikk (3) bekezdés alapján a tagállamok abban is érdekelték, hogy az Unió hatékonyan tudjon fellépni a hozzá rendelt hatáskörökben.

A belső piac, mint uniós szakpolitika keretében a tagállamok a nemzeti piacok integrációjának közös célját kívánják megvalósítani. Ennek a célnak a kereteit az EUMSZ 26. cikke határozza meg, mely a szabad mozgást és a határokon átnyúló verseny feltételeinek egyenlőségét (és tisztességességét) foglalja magában. A piaci integráció egy olyan konkrétan meghatározott cél, melynek megvalósítása érdekében a tagállamok speciális eszközöket adtak az Unió kezébe azzal, hogy bizonyos hatásköröket átruháztak rá. Ilyen eszköz többek között a jogharmonizáció is, melynek segítségével az uniós jogalkotó biztosítani tudja a belső piac megteremtését és annak működése biztosítását. Mivel a 114. cikk (1)

bekezdése szerint a piaci integráció szempontjából külön problémát jelentenek a tagállamok jogai közötti különbségek, hisz legalább korlátozzák, ad abszurdum megakadályozzák a gazdasági tevékenységek határon átnyúló szabad végzését, illetve torzítják a határokon átnyúló gazdasági verseny feltételeit, a jogharmonizáció útján a cél közös szabályok és más jogharmonizációs módszerek útján ezen különbségek megelőzése, illetve felszámolása. (Varju, 2020, pp. 6-7)

A jogszabályok közelítése útján megalkotott harmonizált jog olyan jog, mely egységességének mértéke függ a harmonizációs eszköz típusától (irányelv vagy rendelet), az alkalmazott harmonizációs technikától és az aktus szabályozási megoldásától is. A tagállamokat pedig a lojalitási klauzula értelmében kötelezettség terheli arra, hogy ezekhez a harmonizációs előírásokhoz igazítsák saját nemzeti jogukat. (Somssich, 2023.)

Az EUMSZ 114. cikke az egységes belső piac megteremtése érdekében intézkedések elfogadását írja elő, vagyis nem írja elő pontosan az uniós jogalkotó számára, hogy a 288. cikkében nevesített melyik, intenzitását tekintve egymástól eltérő jogi aktust válassza az adott harmonizációs cél eléréséhez: az irányelvet vagy a rendeletet.

A rendelet az egységes joghoz vezető jogközelítést képes megvalósítani (Somssich, 2023.), hiszen általános hatállyal bír, teljes egészében, minden elemében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban, így az uniós jogalkotás helyettesíti az egyes tagállamok belső törvényhozását. Ezzel szemben az irányelv jellegénél fogva nagyobb mozgásteret biztosít a tagállamok számára az összehangolt intézkedések implementálása tekintetében, a tagállamok szabadságot élveznek az irányelvben megjelölt cél vonatkozásában a forma és az eszköz megválasztásában. A harmonizáció tekintetében az uniós elvárások mértéke változhat a minimálistól a maximálisig: az irányelvet, mivel minimumkövetelményeket határoz meg, minimális harmonizáció esetén alkalmazza az uniós jogalkotó, teret engedve ezzel annak, hogy egyes tagállamok szigorúbb előírásokkal rendelkezzenek, míg maximális harmonizáció is megvalósítható irányelvvel oly módon, hogy mind minimum-, mind maximumkövetelményeket bevezet, mely követelményeket a tagállami jogalkotónak egyaránt figyelembe kell venniük.

## 2. Nemzetközi kitekintés: kézbesítés a Hágai Kézbesítési Egyezmény előtti időszakban

A Hágai Kézbesítési Egyezmény (a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény) előtt a külföldre történő kézbesítés az egyes államok közötti kétoldalú megállapodások, diplomáciai csatornák, bírósági közvetítés és postai kézbesítés révén zajlott. Az eljárások eltérőek voltak, nem létezett egységes nemzetközi rendszer, így a kézbesítés gyakran lassú és költséges volt, illetve nem biztosította az eljárásjogi garanciákat.

A még Napóleon által kihirdetett, 1806-os francia Pp. (Code de procédure civile) 188-192. cikkei szabályozták az iratok kézbesítésének módját, azonban, figyelemmel arra, hogy csak egy eredeti okirat készült egy eljárás során, a szabályozás kizárólag arra szorítkozott, hogy ezen iratot milyen módon kaphatja meg a fél és mik a következményei annak, ha azt nem szolgáltatja vissza. A külföldre kézbesítés problémaköre nem merülhetett fel annyira égetően az 1800-as években Franciaországban, mivel ezen speciális esetre vonatkozó szabályokat az 1806-os francia Pp. nem tartalmazott.

Idővel azonban a francia polgári eljárásjog szabályainak is követnie kellett a változásokat, ezért egy idő után külföldre történő kézbesítés esetén a bíróságok alkalmazták a diplomáciai úton történő kézbesítést, a külföldi bíróságok vagy más hatóságok segítségével történő kézbesítést, a nemzetközi postai szolgáltatásokat, de külföldi ügyvédet is igénybe lehetett venni a külföldön élő francia állampolgárok és jogalanyok részére történő kézbesítéshez, különösen, ha az érintett ország nem rendelkezett közvetlen diplomáciai kapcsolatokkal Franciaországgal. Ezeken a módokon túl a magyar igazságügyi miniszter útján történő kézbesítéshez hasonló *notification au parquet*-et is alkalmazták, ami azt jelentette, hogy a peres eljárást megindító irat kézbesítése történhetett a helyi, erre kijelölt hivatalon keresztül, mely intézkedett az irat a másik ország hatóságai felé jogsegély keretében, azonban törekedni kellett az alperes diplomáciai úton történő tényleges értesítésére is. Ezt a kézbesítési módot sok kritika érte, mivel az értesítés, ha egyáltalán megtörtént, hosszabb időt vett igénybe, mint az az idő, ami az alperes rendelkezésére állt védekezése előterjesztésére. (Amram, 1968.)

Németországban az 1949-ben hatályos ZPO (Zivilprozessordnung) a franciához hasonló megoldásokat alkalmazott. Külföldre történő kézbesítés esetén

alkalmazta a diplomáciai úton történő kézbesítést, konzulon vagy nagyköveten keresztül (1949. ZPO 199. §), illetve abban az esetben, ha az eljárási szabályok betarthatatlanok voltak vagy azok betartása nem ígért sikert, a hirdetményi kézbesítést (öffentliche Zustellung) is (1949. ZPO 203. §). (Stein – Gaupp – Jonas – Schönke, 1949.) Ezen túl Németország a szomszédos államokkal, például Franciaországgal, Ausztriával és Svájjal kötött olyan kétoldalú szerződéseket, amelyek a kézbesítési eljárásokat és az iratok megfelelő továbbítását általában tartalmazták.

A Hági Kézbesítési Egyezmény előtt a fentiekén túl egy további nemzetközi egyezmény igyekezett szabályozni a hivatalos iratok külföldre kézbesítését, a polgári eljárásra vonatkozó, Hágában 1954. március 1-jén kelt nemzetközi egyezmény (Hági Perjogi Egyezmény, hazánkban az 1966. évi 8. tvr. hirdette ki), melynek I. Fejezete, 1-7. cikkei a peres és nem peres iratok kézbesítésének szabályait tartalmazzák, olyan további kérdéskörök mellett, mint a megkeresések, perköltségbiztosíték, költségmentesség, anyakönyvi kivonatok díjmentes kiállítása, illetve személyfogság. Az egyezmény főszabálya a diplomáciai út kötelező igénybevétele, mivel a megkereső állam konzulja volt jogosult a megkeresett állam kijelölt hatóságához kérelmet intézni a kézbesítés érdekében (1. cikk). Ezek a hatóságok csak a küldemény címzett általi önkéntes elfogadására szorítkozhattak (2. cikk), kényszerkézbesítésre csak megfelelő feltételek (fordítás csatolása – 3. cikk) esetén volt lehetőség, azonban az egyezmény rendelkezései nem zárták ki azt sem, hogy a szerződő államok a külföldön tartózkodó érdekeltek részére közvetlenül postai úton küldjenek iratokat, az érdekeltek a kézbesítést közvetlenül a rendeltetési hely országának hatósági végrehajtói vagy illetékes tisztviselői útján teljesítsék vagy minden állam közvetlenül diplomáciai vagy konzuli képviselői útján kézbesítsen (6. cikk). A szerződő államok azonban ezekhez a rendelkezésekhez fenntartásokat fűzhetek. (Rózsa, 2009.)

Összegezve megállapítható, hogy a Hági Kézbesítési Egyezmény előtti időszakban a külföldi kézbesítések gyakran nem voltak hatékonyak és több problémát is felvetettek: bár voltak nemzetközi egyezmények, az egyes országok eltérő eljárásokat alkalmaztak, ami jogbizonytalanságot eredményezett; a diplomáciai és postai kézbesítés lassú volt, és sok esetben hónapokig tartott, mire a dokumentumok eljutottak a címzetthez; a kézbesítés szabályszerűségének igazolása pedig sok esetben problémás volt, mivel nem volt egységes rendszer a kézbesítés nyilvántartására.

### 3. A Hágai Kézbesítési Egyezmény

A kézbesítés szabályozása köztudottan a legnehezebb kodifikációs feladatok egyike, mivel a jogalkotónak három követelményt kell szem előtt tartania: a jogbiztonságot, mely alatt érteni kell a küldemény átadásának biztonságát és az átadás tényének és időpontjának bizonyíthatóságát, a kézbesítés felgyorsítását, úgy azonban, hogy az alperes meghallgatás fűződő joga ne kerüljön veszélybe, így a jogalkotónak a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartására is figyelemmel kell lennie. (Kengyel – Harsági, 2006, p. 123)

Az előző pontban részletezett helyzetben hozott újítást a Hágai Kézbesítési Egyezmény, amely a Hágai Perjogi Egyezménynek a kézbesítésre vonatkozó összesen 7 szakasznyi szabályát pontosította. Külön szabályozta a bírósági és azon kívüli iratok kézbesítésére vonatkozó szabályokat, igaz, az utóbbi iratokra az előbbire vonatkozó szabályok alkalmazását rendelte. A korábbi egyezménytől eltérően már rögzítette, hogy nem alkalmazható, amennyiben a címzett lakcíme ismeretlen (1. cikk). Fontos újításai voltak azonban, hogy mivel szakított a diplomáciai út kötelező igénybevitelével (Kengyel-Harsági, 2006, p. 124), megteremtette a lehetőségét annak, hogy a bírák eldönthessék a jogvitát akkor is, ha nem érkezett vissza a kézbesítésről vagy átadásról szóló tanúsítvány, amennyiben meghatározott feltételek teljesülnek (15. cikk), szabályozta a jogorvoslati határidő elmulasztásának következményei alóli mentesítés feltételeit (16. cikk), illetve melléklete formanyomtatványokat tartalmazott az iratkézbesítés iránti kérelem, tanúsítvány, illetve a kézbesítendő irat rövid leírása tekintetében.

Ezért mérföldkő volt a kézbesítés területén a Hágai Kézbesítési Egyezmény 1965-ös elfogadása, hisz nagy mértékben megkönnyítette a nemzetközi kézbesítést, figyelemmel arra, hogy egyszerűsítette és felgyorsította a jogi aktusok külföldön való továbbítását egyszerűsítését, illetve egységes eljárásokat biztosított.

### 4. Jogharmonizáció az EU-ban a kézbesítés területén

Azok után, hogy az Amszterdami Szerződés a polgári ügyekben való együttműködést kiemelte az Unió III. pillérének kerete közül és beépítette a közösségi pillérbe, lévén a polgári-kereskedelmi jogi környezet közvetlen hatással van a belső piac megfelelő működésére, az Európai Tanács az 1999. októberi tamperei értekezleten kimondta, hogy a tagállamok jogrendszerének és

igazságszolgáltatásának különbözősége vagy bonyolultsága nem akadályozhatja és nem is riaszthatja el a természetes és jogi személyeket jogaik gyakorlásától. (Nyilas, 2006.)

Az eljárásjogi harmonizáció pedig alkalmas volt ezen cél megvalósítására.

A kézbesítésre irányuló jogsegély intézménye hosszabb múltra tekint vissza az Európai Unió tagállamaiban: mind a bizonyításfelvételre, mind pedig a kézbesítésre vonatkozóan számos nemzetközi egyezményt született a XX. században, melyek valamelyikének több tagállam részese volt. A 2000-s évek előtt a tagállamok között az iratkézbesítés még a Hágai Kézbesítési Egyezmény alapján történt, hisz ahhoz a tagállamok többsége csatlakozott, közös szabályok pedig nem voltak. Bár az Európai Bizottság már a '90-es évek közepén kidolgozott egy európai kézbesítési egyezményt, mely nemzetközi közjogi alapokon kellett volna, hogy szabályozza a kézbesítési forgalmat, és az Európai Unió Tanácsa 1997. május 26-án el is fogadta azt, az egyezmény nem lépett hatályba.

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés 65. cikke a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés tekintetében kiemelte - többek között - a bírósági és bíróságon kívüli iratok határokon túlra történő kézbesítése rendszerének fejlesztése és egyszerűsítése iránti célkitűzést, figyelemmel arra, hogy azt a belső piac megfelelő működéséhez szükségesnek ítélte meg. (Kengyel-Harsági, 2006, p. 303)

A Közösség a 2000-es évek elején így az Európai Közösséget létrehozó szerződés 65. cikkében foglaltakat is szem előtt tartva több, eljárásjogot érintő rendeletet fogadott el, a joghatóság kérdését rendezni hivatott Brüsszel I. rendeletet (a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000.december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet), a bizonyításfelvételi rendeletet (a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről szóló, 2001. május 28 -i 1206/2001/EK rendelet), az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról szóló Tanácsi rendeletet (a Tanács 2001/470/EK számú határozata (2001. május 28.) az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról polgári és kereskedelmi ügyekben) és az első kézbesítési rendeletet (a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet).

Az Amszterdami Szerződés hatálybalépését követően a Bizottság 1999. május 26-án egy irányelv kidolgozását célzó javaslatot terjesztett elő a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítése tekintetében, az Európai Parlament a javaslat elterjesztésekor azonban azt kívánta, hogy a javaslat rendeleti formában kerüljön elfogadásra. Így a hatályba nem lépett kézbesítési egyezmény tartalmát végül az első kézbesítési rendeletbe építették be.

Az első kézbesítési rendeletnek, mely 2001. május 31. napján lépett hatályba, célkitűzése volt a bírósági és bíróságon kívüli iratok határokon átnyúló kézbesítésének korszerűsítése és meggyorsítása. (Wopera – Wallacher, 2006, p. 336) Ezen cél eléréséhez változatos eszköztárat alkalmazott: a tagállamok kötelezettségévé tette az ún. továbbító és kézbesítő hatóságok, ügynökségek kijelölését, létrehozva egyidejűleg az ezeket közvetlenül összekötő csatornákat, lefektette az iratok határokon átnyúló kézbesítésére vonatkozó szabályokat és foglalkozott többek között a közvetlen postai úton történő kézbesítéssel, valamint a nyelvhasználattal is. (Nyilas, 2006.) Ezen rendelet számos egyszerűsítést valósított meg, a régi jogsegélyszerződésekhez képest gördülékenyebbé tette a határon átnyúló kézbesítést azzal, hogy a közvetlen kézbesítés előtt álló akadályokat leépítette. Ennek eszköze a tagállami szervek együttműködésének szorgalmazása volt.

A fentieknek köszönhetően jelentősen javult az iratok határon átnyúló továbbításának minősége és fel is gyorsult a kézbesítés, azonban röviddel a hatálybalépése után számos kritika érte, mely kritika eredményeként a Bizottság már 2005 júliusában megfogalmazta módosítási javaslatait egy új rendelet kidolgozása érdekében, mely jobban megfelel a gyors, költségkímélő és megbízható kézbesítés követelményeinek. (Harsági, 2010.)

A Bizottság fenti munkájának köszönhetően új rendeletet fogadott el az uniós jogalkotó, a 2007. december 30-án hatályba lépett, de 2008. augusztus 13., illetve 2008. november 13. napjától hatályos, a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés) és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletet (továbbiakban: régi kézbesítési rendelet). Ezen rendelet legfontosabb újításai az egységes formanyomtatványok bevezetése, a fordítás szükségessége és a postai kézbesítés voltak. Az irattovábbítás gyorsítása érdekében bevezette azt az új szabályt, hogy

az átvevő intézménynek minden szükséges lépést meg kell tennie annak érdekében, hogy az irattovábbítás a lehető legrövidebb időn belül, de legkésőbb az átvételtől számított egy hónapon belül megtörténjen, illetve a formanyomtatvány alkalmazásának kötelezővé tételével garantálta a címzett iratátvétel megtagadása iránti jogát. Annak érdekében, hogy a hatóságok a postai szolgáltatásokat minél nagyobb bizalommal alkalmazzák, egységes feltételeket teremtett az iratok ezen az úton történő kézbesítésének az esetére. Az egységes formanyomtatványok használatára vonatkozó szabályok bevezetésével megfigyelhető az eljárásjogi harmonizáció számos technikai jellegű kérdést rendező sajátossága. (Gombos, 2014, p. 122)

A kifejezetten bírósági iratok kézbesítését szabályozó rendeleteken kívül további uniós szektorális szabályozók is tartalmaztak kézbesítésre vonatkozó szabályokat, úgy, mint a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról szóló 805/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló 1896/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, illetve a kis értékű követelésekről szóló 861/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet.

Miután a régi kézbesítési rendelet szerint majd 15 évig kézbesítettek külföldre iratokat az uniós jogalkalmazók, 2022. július 1. napjától egy következő rendelet, a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés) szóló, az Európai Parlamenti és a Tanács (EU) 2020/1784 rendelete (továbbiakban: új kézbesítési rendelet) vette át a régi rendelet helyét. Mivel az EUMSZ 81. cikkének (2) bekezdése alapján a Parlamentnek és a Tanácsnak intézkedéseket kellett elfogadnia a határozatok kölcsönös elismerésének és végrehajtásának, valamint a joghatósággal kapcsolatos nemzeti kollíziós szabályok összeegyeztethetőségének biztosítása érdekében, az új kézbesítési rendelet megalkotásának kiemelt célja volt, hogy egyszerűsítse és meggyorsítsa a bírósági vagy bíróságon kívüli iratok továbbítását a tagállamok között, és ezzel hatékonyabbá és gyorsabbá tegye a bírósági eljárásokat a dokumentumok biztonságának és védelmének biztosítása, a címzettek jogainak védelme, valamint a magánélet és a személyes adatok tiszteletben tartása mellett. (Békési, 2023)

## 5. A hatályos francia és német szabályok

5.1. A jelenlegi francia Pp. 1976. január 1. napján lépett hatályba és igazán részletes szabályokat tartalmaz a bírósági iratok kézbesítésére vonatkozóan: a 651-694. cikkek között találjuk benne a kézbesítésre vonatkozó szabályokat. Sokkal részletesebbek a hatályos francia szabályok a magyar Pp-ben foglaltaktól, mivel olyan rendelkezéseket is tartalmaz a francia Pp., amelyek nálunk ágazati szabályozókban kerültek elhelyezésre, mint például a helyettes átvevő részére való kézbesítés (hazánkban a 35/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet szabályozza) vagy a végrehajtói kézbesítés (hazánkban a 250/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet szabályozza) részletes szabályai.

A fenti több, mint 40 cikkben belül, de külön szakaszban, a 683-688-8. cikkekben kell keresnünk a nemzetközi kézbesítésre vonatkozó különös szabályokat, ezen belül is elkülönítve a francia bíróság által külföldre kézbesítendő iratokra vonatkozó rendelkezéseket (683-688. cikkek), illetve annak az esetben az eljárását, amikor külföldről érkező iratot kell kézbesíteni (688-1 – 688-8. cikkek).

Érdekes azonban a megelőző cikkek átolvasása is, mivel a 682. cikk szerint „az ítélet kézbesítése a külföldön tartózkodó fél által Franciaországban választott lakóhelyen történik”, mely szabály a magyar kézbesítési megbízott általi kézbesítésre hasonlít.

A francia Pp. rögtön a külföldi kézbesítésre vonatkozó szabályok első cikkében, a 683. cikkben rögzíti, hogy a bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön vagy külföldről történő kézbesítésekor az európai rendeletek és nemzetközi szerződések alkalmazására figyelemmel kell lenni. Ez tartalmát tekintve megegyezik a hatályos Pp-nk (2016. évi CXXX. törvény) 143. § (6) bekezdésében foglaltakkal. Itt érdemes megjegyezni, hogy a Hágai Kézbesítési Egyezményt Franciaország 1967. január 12. napján írta alá és 1972. július 3-án ratifikálta.

A külföldre kézbesítendő iratot az illetékes ügyészségnek kell megküldeni, aki az igazságügyi minisztériumnak vagy az arra kijelölt hatóságnak továbbítja, mely intézkedik az irat továbbításáról (684-685. cikk). A 687-2. cikkben a kézbesítés időpontját is meghatározza a francia jogalkotó, mind arra az esetre, amikor ténylegesen kézbesítésre kerül az irat a címzettnek, akár postai szolgáltatás útján, akár diplomáciai úton, mind arra az esetre, amikor az iratot nem lehetett a címzettnek átadni vagy kézbesíteni. Annyira erősen érvényesül a francia jogalkotó elkötelezettsége a nemzetközi szerződések alkalmazása iránt, hogy a 688. cikk

szövege szinte teljesen megegyezik a Hágai Kézbesítési Egyezmény 15. cikkének arra vonatkozó szabályaival, amikor annak a feltételei kerülnek rögzítésre, hogy külföldre kézbesítés esetén, ha nem érkezik vissza igazolás a szabályszerű kézbesítés megtörténtéről, mikor intézkedhet a bíróság, milyen feltételek fennállta esetén döntheti el a jogvitát igazolt kézbesítés hiányában.

Külföldről érkezett irat kézbesítése Franciaországban európai rendelet vagy nemzetközi szerződés hiányában az igazságügyi miniszteren keresztül az illetékes ügyészség (688-2. cikk) vagy végrehajtói kamara (688-4. cikk) útján történik, az iratot a származási állam nyelvén kell kézbesíteni, ehhez azonban a címzett átvételmeztagadási joga kapcsolódik francia fordítás hiányában (688-6. cikk). A kézbesítést a hatóság is megtagadhatja, ha az sértené az állam szuverenitását vagy biztonságát (688-8.cikk). Korábban tartalmazott a francia Pp. különös szabályokat EU-n belüli kézbesítésre, azonban azok hatályon kívül lettek helyezve, tekintettel az uniós szabályozásra.

5.2. A hatályos német ZPO az általános rendelkezések között, az 1. Könyv 3. szakasz 2. címében szabályozza az iratok kézbesítését összesen huszonkilenc §-ban (166-194. §-ok), illetve tartalmaz pár speciális szabályt elszórva a törvényben.

Megállapítható, hogy a francia Pp-hez hasonlóan nagyon részletesek a szabályok, azonban a külföldre történő kézbesítésre az általános szabályok között csak egy §-t (183. §) szentel a német jogalkotó. Ezen belül is a legelső szabály a hatályos kézbesítési rendeletre utalás, ezt követően azonban rögzíti, hogy ha nemzetközi egyezmények alapján lehetséges, akkor a postai kézbesítés megengedett és ekkor a tértivevény vagy azzal egyenértékű igazolás alkalmas a kézbesítés igazolására, ellenkező esetben a kézbesítést az eljáró bíróság elnökének megkeresésére közvetlenül a külföldi állam hatóságai végzik. A § (4) bekezdése tartalmaz speciális szabályokat a diplomáciai kézbesítésre

A ZPO külön könyvet szentel az igazságszolgáltatási együttműködésnek az Európai Unióban (11. Könyv), melynek 1. szakasza, annak 1067-1071. §-ai foglalkoznak a külföldre kézbesítéssel az Unión belül és rögzítik a kézbesítési rendelet és nemzetközi egyezmények alkalmazásának kötelezettségét, külön kitérve a kézbesítési rendelet alapján történő elektronikus kézbesítésre, illetve a 2005. október 19-i Európai Közösség és a Dán Királyság között a polgári és kereskedelmi ügyekben történő bírósági és nem bírósági iratok kézbesítése körében létrejött megállapodásra.

A ZPO szabályaiból egyértelmű, hogy a német bíróságoknak is vagy a kézbesítési rendeletet, vagy a Hágai Kézbesítési Egyezményt kell alkalmazniuk külföldi kézbesítés esetén, lévén, hogy a Hágai Kézbesítési Egyezményt Németország 1965. november 15. napján írta alá és 1979. április 27-én ratifikálta.

## 6. A magyar szabályok és a külföldre kézbesítés

A Plósz-féle Pp. (1911. évi I. törvénycikk) meglepően sok olyan helyzetet szabályozott, amikor külföldi elemet tartalmaz egy jogvita: szabályozta a külföldi bizonyításfelvételt, azt, ha külföldi bíróság élt megkereséssel a magyar bíróságok felé, a „külföldön vezetett kereskedelmi könyvek és a külföldi alkuszok naplói és kötjegyei” bizonyító erejének szabad mérlegelését – nemzetközi megállapodás eltérő rendelkezése hiányában –, külföldi ítélet elfogadhatóságát, külföldiek házassági pereit, és természetesen azt az esetet, amikor a magyar bíróságnak külföldre kellett kézbesítenie.

A törvénycikk teljes Harmadik fejezete a „Kézbesítés”-re vonatkozó szabályokat tartalmazta, azonban csak egy rövid szakasz, a 173. § foglalkozott a külföldre kézbesítés esetével, mely a következőképp szólt: „A külföldön teljesített kézbesítés érvényességét, ha a kézbesítés e törvény szabályainak megfelel, a kézbesítés helyének törvénye alapján nem lehet megtámadni.” A törvénycikknek örökérvényűségét mutatja, hogy ehhez a szakaszához fűzött indoklás, mely szerint „a locus regit actum elve alapján a kézbesítés érvényessége a kézbesítés helyének törvénye szerint bírálandó meg; azonban ellenkeznék a célszerűséggel és a nemzetközi jog elveivel, hogy a kézbesítés érvénytelen legyen akkor is, ha a kézbesítési hely törvénye szerint érvénytelen ugyan, de a magyar törvény szerint érvényes”, azt a hatályos Nmjtvt. (a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény) 73. § (4) bekezdésében megfogalmazott szabályt tartalmazta, hogy a külföldön teljesített kézbesítést szabályszerűnek kell tekinteni, ha az akár a magyar, akár a kézbesítés helyén irányadó jognak megfelel.

A régi Pp. (1952. évi III. törvény, továbbiakban: rPp.) kihirdetésekor, 1953. január 1-én és még hatályban létének utolsó napján, 2017. december 31-én is a külföldre kézbesítést akként szabályozta, hogy a külföldön kézbesítendő iratot – ha a magyar állam által kötött nemzetközi megállapodás másként nem rendelkezik – intézkedés végett az igazságügyért felelős miniszterhez kell felterjeszteni (rPp. 100. §). Így a bírósági iratok külföldön történő kézbesítésére vonatkozóan a

főszabály az volt, hogy a kézbesítendő iratot az igazságügyminiszterhez kellett felterjeszteni, ettől nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján lehetett eltérni, ez esetben volt mód a bíróságok közötti közvetlen érintkezésre. Ilyen nemzetközi szerződés volt hazánk uniós csatlakozását megelőzően az 1966. évi 8. számú törvényerejű rendelettel kihirdetett Hági Perjogi Egyezmény (a polgári eljárásra vonatkozó, Hágában 1954. március 1-jén kelt nemzetközi egyezmény), melynek a kézbesítésre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kellett.

Ugyanezen szakasz (2) bekezdése alapján, hasonlóan a Plósz-féle Pp. 173. §-ához és az Nmjt. 73. § (4) bekezdéséhez, a külföldön teljesített kézbesítést érvényesnek kellett tekinteni, ha az akár a belföldi jogszabályok rendelkezéseinek, akár a kézbesítés helyén irányadó jogszabályoknak megfelelt.

Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk azonban változást hozott ebben a rendszerben, hisz 2004. május 1. napjától kezdődően a magyar jogalkalmazásban is a közösségi jog elsőbbsége érvényesül a tagállami joggal szemben.

A közösségi jog elsőbbségének elve nem szerepel a Szerződésekben, kifejelesztése az Európai Unió Bíróságának (továbbiakban: EUB) ítéleteiben történt meg: az elv klasszikus megfogalmazását a Costa v. Enel esetben (Case 6-64.) hozott ítéletében foglaltakat továbbfejlesztve a Simmenthal esetben (106/77. sz. ügy) alkotta meg az EUB. (Várnay – Papp, 2001, pp. 235-236) Az elv lényege, hogy amikor a tagállami bíróság által alkalmazandó közösségi jogszabály ütközik a tagállami jogszabállyal, akkor a bíróságnak a közösségi joggal ellentétes tagállami jogot „félre kell tennie”, azaz nem szabad alkalmaznia. A bíróságnak az ilyen félretételt adott esetben az erre irányuló kérelem hiányában, hivatalból is meg kell tennie.

A fentiek alapján a magyar bírának az uniós jog alkalmazására vonatkozó kötelezettsége származik egyrészt az uniós joggyakorlat értelmezéséből, másrészt pedig az 1949-es Alkotmány 2/A. §-ába (1949. évi XXX. törvény, a Magyar Köztársaság Alkotmánya), illetve az Alaptörvény E) cikkébe foglalt Európa-klauzulából. Az uniós klauzulában a hatáskörök gyakorlásának részbeni átengedése egyértelműen kifejezésre jut a jövőre nézve, arra viszont a rendelkezés nem utal, hogy a csatlakozással egyben elfogadtuk a már létező uniós (közösségi) jogrendszert, a maga szabályaival. Az E) cikk e tekintetben nem explicit, azt a csatlakozási okmány 2. cikke tölti ki tartalommal. A csatlakozási okmány 2. cikke állapítja meg ugyanis, hogy a csatlakozás időpontjától kezdődően az eredeti szerződések rendelkezései és az intézmények, valamint az Európai Központi

Bank által a csatlakozást megelőzően elfogadott jogi aktusok az új tagállamok számára kötelezőek, és az említett szerződésekben, illetve az ebben az okmányban megállapított feltételekkel alkalmazandók ezekben az államokban. Ebből az következik, hogy az EUB gyakorlatában kialakult, elsőbbségre és közvetlen hatályra vonatkozó elvek szerint érvényesül az uniós jog a belső jogban.

Ennek megfelelően, ha uniós elem van egy magyar bíróság előtti ügyben, a bírónak az uniós jogot kell alkalmaznia, ha nem uniós külföldi elemet tartalmaz az ügy, akkor az Nmjtvt kell elővenni, kivéve, ha hazánk által kötött nemzetközi megállapodás az adott kérdéskört rendezi, és csak utolsó sorban kell a Pp. adott esetre alkalmazandó szabályaihoz nyúlnia a jogalkalmazónak.

A fentiek miatt 2004. május 1. napjától kezdődően a magyar bíróságoknak az Európai Unió tagállamaiba (Dániát kivéve) történő kézbesítésre az első kézbesítési rendelet szabályait kellett alkalmazniuk. Ebből pedig az következett, hogy bár hazánk a 2005. évi XXXVI. törvénnyel beépítette jogrendszerünkbe Hágai Kézbesítési Egyezmény szabályait, figyelemmel arra, hogy a Magyar Köztársaság csatlakozási okiratának letétbe helyezése 2004. július 13. napján megtörtént és az Egyezmény a Magyar Köztársaság vonatkozásában 2005. április 1. napján lépett hatályba, uniós tagállamok esetében sem annak, sem a Hágai Perjogi Egyezménynek a kézbesítésre vonatkozó rendelkezései már nem voltak irányadók. (Németh – Kiss, 2010, p. 434)

Dánia speciális helyzetéről annyit, hogy Dániának a régi kézbesítési rendelet utolsó, (18) preambulumbekzdésében rögzített nyilatkozata szerint az Európai Unióról szóló szerződéshez, valamint az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, Dánia helyzetéről szóló jegyzőkönyv 1. és 2. cikkével összhangban nem vesz részt a rendeletek elfogadásában, és a rendeletek nem kötelezik és nem alkalmazhatóak rá főszabály szerint. A Dán Királyság azonban megállapodást kötött (Hivatalos Lap 2005. évi L-300. szám 55-60. o., illetve 2008. évi L-331. szám 21. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A1117\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:22005A1117(01))) az Európai Közösséggel a bírósági és a bíróságon kívüli iratok kézbesítésére vonatkozó rendeletek alkalmazásáról, így Dánia tekintetében is a rendeletek alapján történhet a megállapodások hatálybalépésétől a bírósági iratok kézbesítése.

Így azok után, hogy hazánk az Európai Unió tagjává vált, több uniós és nemzetközi jogforrás ismerete is szükséges volt, ha a bíróságnak külföldre kellett kézbesítenie, úgy mint az első, majd a régi kézbesítés rendeleté, a nem vitatott

követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról szóló 805/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendeleté, az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló 1896/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendeleté, a kis értékű követelésekről szóló 861/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendeleté, illetve a Hágai Kézbessítési Egyezményé, illetve az annak kihirdetéséről és a nemzetközi kézbessítést szabályozó egyes törvények módosításáról szóló 2005. évi XXXVI. törvényé is. (Wopera, 2016, pp. 330-332)

A hazai jogalkalmazás szempontjából is fontos, a 2007. december 30-án hatályba lépett régi kézbessítési rendelet alkalmazandósága tekintetében irányadó döntést hozott az EUB az Alder-ítéletben (C-325/11). A lengyel polgári eljárásnak a magyar Pp. kézbessítési megbízottra, illetve hirdetményi kézbessítésre hasonló szabályai alkalmazhatóságának kérdése merült fel az EUB előtt egy olyan esetben, amikor a peres félnek az EU-n belül, Németországba kellett volna, hogy kézbessítsen a lengyel bíróság. Az EUB a főtanácsnokkal egyetértve úgy foglalt állást, hogy amennyiben a bírósági iratok címzettje külföldön rendelkezik lakóhellyel, ezen iratkézbessítés szükségyszerűen a rendelet hatálya alá esik, és ennél fogva a kézbessítést a rendeletben meghatározott eszközök útján kell végrehajtani (Alder-ítélet, 25. pont). Akkor nem kell csak a rendeletet alkalmazni ugyanis, ha az irat címzettjének lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye ismeretlen vagy ha a címzett az eljárás helye szerinti tagállamban képviselőt hatalmazott meg (Alder-ítélet, 25. pont).

Az EUB így ítéletével egyértelműsítette azt, hogy az EU tagállamok egymás közötti viszonyában a kézbessítési rendeletek rendelkezései elsőbbséget élveznek a nemzeti eljárásjoggal és a két- vagy többoldalú nemzetközi szerződésekkel szemben (Alder-ítélet, 42. pont). Rögzítette azt is, hogy a rendelet a bírósági iratok továbbításának kimerítő jellegű felsorolásakor csakis ezeket a lehetőségeket határozza meg és semmiféle mozgásteret nem enged.

Így a kézbessítési megbízottnak az rPp-ben szabályozott jogintézménye Európai Unión belüli kézbessítés esetén nem volt összhangban az uniós joggal.

Talán az EUB ezen döntésére is figyelemmel a hatályos Pp. már kifejezetten kimondja a kézbessítési megbízottra vonatkozó szabályok között (Pp. 143. § (6) bekezdés), hogy a kézbessítési megbízottra vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók olyan államban lakóhellyel, tartózkodási hellyel vagy székhellyel rendelkező fél részére történő iratkézbessítés esetén, amely állam vonatkozásában nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa e rendelkezésektől eltérő, meghatározott kézbessítési módokat tesz csak lehetővé.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a magyar jogalkalmazónak igen sok jogforrást kell ismernie és alkalmaznia, ha nemzetközi elemet tartalmazó ügyben kell eljárnia: Unión belüli kézbesítés esetén a hatályos kézbesítési rendelet szabályainak megfelelően kell eljárnia, az EUB ítéleteibe foglalt jogértelmezés szem előtt tartásával, míg az Unión kívül a Hágai Kézbesítési Egyezmény van a segítségére abban, hogy szabályszerűen kézbesítsen a külföldön élő félnek (Osztovits, 2015, p. 330), ami az eljárást befejező határozata külföldön történő végrehajthatóságának feltétele, azonban az egyezmény alkalmazását nehezíti, hogy bár annak szövege magyarul a 2005. évi XXXVI. törvénynek köszönhetően megismerhető, azonban a ratifikáló államok által tett esetleges fenntartások csak a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia angol, francia vagy spanyol nyelven elérhető honlapján ([www.hcch.net](http://www.hcch.net)) találhatóak meg. Igaz ritkán, de a kétoldalú egyezmények, a polgári eljárásra vonatkozó, Hágában 1954. március 1-jén kelt nemzetközi egyezmény (kihirdette az 1966. évi 8. törvényerejű rendelet) és a viszonzossági gyakorlatok, egyéb megoldások kiegészítő szerepe is megjelenik a jogalkalmazás során.

És akkor még nem is említettük az Egyesült Királyság speciális helyzetét. Már a kézbesítési rendeletek alkalmazása körében is speciális volt a Brexit előtt az Egyesült Királyság helyzete, mivel az Egyesült Királyság mindhárom kézbesítési rendelet tekintetében úgy nyilatkozott, hogy az Európai Unióról szóló szerződéshez, valamint az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolt, az Egyesült Királyság és Írország helyzetéről szóló jegyzőkönyv 3. cikkével összhangban részt vesz a rendeletek elfogadásában és alkalmazásában, a Brexit egyik jogkövetkezménye azonban az, hogy az Egyesült Királyságba való kézbesítés most már a Hágai Kézbesítési Egyezmény alapján történik (Békési, 2023.) illetve alkalmazható a polgári jogsegély tárgyában Budapesten, 1935. évi szeptember hó 25-én kelt magyar-brit egyezmény (kihirdette az 1936. évi XIII. törvény) is.

## 7. A kézbesítési szabályok harmonizációjának értékelése a nemzetközi szakirodalomban

Egyes eljárásjogi rendszerek idővel egyre inkább hasonlónak válnak egymáshoz, jóllehet ez nem feltétlenül a jogalkotó elsődleges célja. Ennek oka, hogy az összehasonlító polgári eljárásjog ősidők óta – akár kifejezetten, akár

hallgatólagosan – fontos eszközként szolgál a nemzeti eljárásjogi rendszerek reformja során, hisz a külföldi tapasztalatok értékes információkat nyújthatnak arról, hogy egyes eljárásjogi szabályok a gyakorlatban miként működnek.

Az Európai Unió tagállamai közötti jogi, gazdasági, politikai, valamint bizonyos mértékben kulturális integráció erőteljes ösztönzője lehet a polgári eljárásjogi rendszerek Európán belüli harmonizációjának. (Van Rhee, 2012, pp. 39-63)

A nemzetközi magánjogi szabályok harmonizációja a polgári eljárásjog spontán közelítéséhez vezethet, hiszen amennyiben az államok közös szabályokat alkalmaznak a határokon átnyúló jogviták kezelésére, ez szükségszerűen hatással van az eljárási rendszerekre is, és elősegíti azok fokozatos összehangolását. (Kramer, 2012, pp. 121-139)

Egyértelműen megfigyelhető azonban, hogy a nemzetközi polgári eljárásjog területén az uniós jogalkotás szemlélete az elmúlt évtizedben jelentős változáson ment keresztül, a hangsúly a nemzeti eljárások koordinálásáról és a nemzetközi magánjog hagyományos eszközeinek továbbfejlesztéséről fokozatosan a tagállami eljárási rendszerek összekapcsolására, valamint a bírósági határozatok szabad mozgását akadályozó tényezők megszüntetésére helyeződött át.

Bár az EU számos egységes eljárásjogi rendeletet alkotott, ezek csak a határokon átnyúló ügyekre alkalmazhatók és mivel az ilyen ügyek a tagállami polgári pereknek csupán 1–3%-át teszik ki, e rendeletek gyakorlati hatása összességében még mindig korlátozott. Emiatt a határokon átnyúló ügyekre korlátozódó harmonizáció önmagában nem elegendő egy valódi európai polgári eljárásjog kialakításához.

Az uniós jogalkotáson túl az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata bírói jogértelmezés útján is hozzájárul a tagállami polgári eljárásjogok harmonizációjához azzal, hogy jogértelmezése révén fokozatosan egységes követelményeket alakít ki a tagállamok eljárásjogával szemben.

Az uniós jogalkotó tevékenységét vizsgálva megfigyelhetjük, hogy bár kezdetekben kizárólag a határokon átnyúló ügyekben harmonizálta a polgári eljárásjogot, az egyes anyagi jogi politikák hatékony érvényesítése érdekében fokozatosan beavatkozik a tagállamok eljárásjogába. Ezen „szektoriális harmonizáció” jellemző menete szerint az EU egy meghatározott szakpolitikai területen egységes eljárási szabályokat alkot, mely szabályok a gyakorlatban beválnak és a tagállamok, illetve az uniós jogalkotó később más jogterületeken is átveszi ezeket a megoldásokat.

E fejlődési folyamat egyik jól szemléltethető példája a bírósági iratok kézbesítésének szabályozása. Azon túl, hogy a 2000-es évek elejétől az uniós jogalkotó jogi aktusokat fogadott el kifejezetten a határon átnyúló kézbesítés szabályozására, figyelemmel arra, hogy a határokon átnyúló polgári eljárásokban az alperes védekezéshez való jogának biztosítása szempontjából a kézbesítés kiemelkedő jelentőségű, ezért erre a kérdésre további uniós jogi aktusok is kiterjedtek. Az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény, majd a Brüsszel I. rendelet az eljárást indító irat kézbesítéséhez kapcsolta a mulasztási ítélet elismerhetőségét, majd az exequatur, vagyis a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás megszüntetése is kézbesítési feltételekhez kapcsolódott. Ezt követően pedig az európai végrehajtható okiratról szóló rendeletben, európai kis értékű követelések eljárásáról szóló rendeletben és az európai fizetési meghagyásról szóló rendeletben is megfogalmazott az uniós jogalkotó kézbesítési szabályokat.

Így megállapíthatjuk, hogy az európai polgári eljárásjog harmonizációja "lépésről lépésre" történik: egy adott rendeletben megjelenő szabályok később más uniós jogi aktusokban is megjelennek, alkalmazási körük bővül, és végül fokozatosan kiszorítják a nemzeti eljárásjogi megoldásokat. Ez a folyamat szerinte az európai eljárásjogi integráció egyik legfontosabb sajátossága.

Ugyanakkor megfigyelhető, hogy az uniós eljárásjogi szabályozás – értve ez alatt nem csak a kézbesítésre vonatkozó szabályokat - mára széttagoltta vált, mivel az egyes rendeletek és irányelvek különböző időpontokban, eltérő célokból és különböző területeken születtek meg, ezért az egész rendszer nehezen áttekinthető.

Ennek megoldása egy átfogó keretszabályozás megalkotása lehetne, amely nem feltétlenül jelentene egységes európai polgári perrendtartást, hanem olyan közös, rendszerezett eljárásjogi keretet, amely összehangolná a már létező uniós eljárásjogi szabályokat, biztosítaná azok koherenciáját, és hosszabb távon megalapozná egy egységesebb európai polgári eljárásjogi rendszer kialakulását. (Hess, 2012, pp. 159-173)

A nemzetközi szakirodalom a kézbesítési rendeletek tekintetében elsősorban azok hatékonyságát, a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését és a digitalizáció szerepét értékeli. A szerzők többsége egyetért abban, hogy az uniós szabályozás jelentősen hozzájárult a határokon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben az iratkézbesítés egységesítéséhez, ezáltal erősítve a kölcsönös bizalom elvét és az igazságügyi együttműködést a tagállamok között.

Xandra Kramer szerint az európai polgári eljárásjog fejlődése során a hangsúly egyre inkább a közös szabályok megalkotásáról azok hatékony végrehajtására és gyakorlati alkalmazására helyeződött át. Az elektronikus igazságszolgáltatás (e-Justice) és a digitális kommunikáció fejlesztése új lehetőségeket teremt a kézbesítési eljárások gyorsítására és egyszerűsítésére, ugyanakkor megköveteli a megfelelő technikai infrastruktúrát és a tagállamok közötti együttműködést (Hoenvenaars – Kramer, 2020, pp. 503-525).

A szabályozással kapcsolatban azonban számos kritikát is megfogalmazható. Gyakori probléma a tagállami végrehajtási gyakorlatok eltérése, a fordításokból eredő nehézségek, valamint az elektronikus kézbesítés eltérő technikai feltételei. Ezen túl kiemelendő, hogy a digitalizáció nem veszélyeztetheti a tisztességes eljárás garanciáit: a címzett megfelelő tájékoztatása, a nyelvi jogok biztosítása és a védelemhez való jog elsődleges követelmények maradnak. Az Európai Bizottság értékelései hasonló következtetésekre jutnak, kiemelve, hogy az új kézbesítési rendelet egyik legfontosabb újítása az elektronikus kommunikáció és az informatikai rendszerek szélesebb körű alkalmazása, amely várhatóan gyorsabbá és átláthatóbbá teszi a határokon átnyúló iratkézbesítést.

#### Következtetések

Ismert olyan álláspont, hogy „a kézbesítés a polgári peres eljárás Achilles-sarka. Ennek működésétől függenek ugyanis az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkének fő biztosítékai: a meghallgatáshoz való jog és az észszerű, valamint a tisztességes eljárás időtartama”. (Harsági, 2010, p. 17)

A külföldi kézbesítés napjainkban egyre gyakrabban válik szükségessé a bíróságok előtt folyó polgári peres és nemperes eljárások során, azonban a jogforrások bősége, adott esetben azok alkalmazási nehézségei komoly kihívás elé állítják a tagállami jogalkalmazókat, így a magyar bírakat is.

Az Európai Unió valamennyi tagállamában, így hazánkban is a csatlakozással a teljes uniós joganyag alkalmazásának kötelezettsége hárul a nemzeti jogalkalmazókra és a polgári peres eljárásban való külföldre történő kézbesítést is ezen szabályok alapján kell a tagállami bíróságoknak végrehajtaniuk.

Az eljárásjogi jogharmonizáció megvalósítási módját vizsgálva leszögezhetjük, hogy az Európai Gazdasági Közösség a jogegységesítés helyett

jogharmonizációra törekedett, melynek következtében az EGK alapító szerződése is a jogharmonizációt intézményesítette (EGK Szerződés 3. cikk). A Közösség célja ugyanis nem az volt, hogy egységes jogot alakítson ki a tagállamokban, hanem az, hogy megőrizze ugyan a nemzeti jogok egyes elemeit, de egymáshoz hasonlóvá tegye a tagállamok nemzeti szabályozásait, kiküszöbölve ezzel a túlságosan nagy eltéréseket. (Kecskés, 2005, p. 584)

A kézbesítés területén nyilvánvaló, hogy a jogbiztonság biztosítása érdekében a rendeleti szabályozás, mint jogharmonizációs módszer a legjobb megoldás, hisz ugyanolyan kézbesítési szabályokra kell, hogy számíthasson valamennyi uniós állampolgár, ha peres eljárás résztvevőjévé válik, függetlenül attól, hogy az Európai Unió melyik tagállamában rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel.

Ez a harmonizációs modell azonban azt is eredményezi, hogy a nemzeti eljárásjog, legalábbis a külföldre kézbesítés tekintetében, uniós relációban teljes mértékben háttérbe szorul, és bár a hatályos magyar Pp. 143. § (6) bekezdésében kimondja az uniós jog elsőbbségét, ahogy teszi ezt a német ZPO és a francia Pp. is, teljesen felesleges ez a nemzeti szabályozás, figyelemmel a tagállami bírák uniós jog alkalmazására vonatkozó kötelezettségére.

A kézbesítési rendeletek az európai igazságügyi együttműködés sikeres eszközeinek minősülnek, mely szabályozás hatékonysága csak akkor érvényesülhet teljes mértékben, ha az eljárási garanciák, a digitális hozzáférés és a tagállamok egységes jogalkalmazási gyakorlata egyaránt biztosított, azonban megítélésem szerint a jövőbeli tendenciák abban az irányba mutatnak, ahol a nemzeti eljárásjog egyre több szabályát uniós szabályok váltják fel és az európai eljárásjogi integráció egyre szélesebb térnyerését figyelhetjük majd meg.

#### Irodalomjegyzék

Amram, Philip (1968) The revolutionary change in service of process abroad in French civil procedure, *International Lawyer*, 1968/4. 650-660.  
<https://scholar.smu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4382&context=til>  
letöltve: 2024.12.20.

Breczkáné Békési Gabriella (2023) A bírósági iratok határon átnyúló kézbesítésének legújabb fejleményei az Európai Unió Bírósága joggyakorlatának tükrében, *Európai Jog*, 2023/6. 22-28.

<https://doi.org/10.55413/557.A2300101.FVO>

Gombos Katalin (2014) Eljárásjogi harmonizációs törekvések az Európai Unióban. *Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica*, 2014. (4) 2. 121-131.

Harsági Viktória (2010): Kézbesítés a polgári jogvitákban határok nélkül, Budapest, Hvg-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft.

Hess, Burkhard (2012) Procedural Harmonisation in a European Context. In: Kramer, X. – van Rhee, C. H. (2012) *Civil Litigation in a Globalising World*. (1 ed.) T.M.C. Asser Press., 159-173.  
[https://pure.eur.nl/ws/portalfiles/portal/57705075/978\\_90\\_6704\\_817\\_0.pdf](https://pure.eur.nl/ws/portalfiles/portal/57705075/978_90_6704_817_0.pdf)  
letöltve: 2026.07.17.

Hoevenaars, Jos – Kramer, Xandra (2020) Improving Access to Information in European Civil Justice: A Mission (Im)possible? In: Jan von Hein and Thalia Kruger (eds.) (2020) *Informed Choices in Cross-Border Enforcement. The European State of the Art and Future Perspectives*, Intersentia, 503-525.  
<https://doi.org/10.1017/9781839701306.022> letöltve 2026.07.17.

Kecskés László (2005) *EU-jog és jogharmonizáció*, Budapest, Hvg-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft.

Kengyel Miklós – Harsági Viktória (2006) *Európai polgári eljárásjog*, Budapest, Osiris Kiadó

Kramer, Xandra (2012) Harmonisation of Civil Procedure and the Interaction with Private International Law. In: Kramer, X. – van Rhee, C. H. (2012) *Civil Litigation in a Globalising World*. (1 ed.) T.M.C. Asser Press, 121-139.  
<https://doi.org/10.1007/978-90-6704-817-0> letöltve: 2026.07.17.

Németh János – Kiss Daisy (szerk.) (2010) *A polgári perrendtartás magyarázata*, Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.

Nyilas Anna (2006) *A polgári eljárások egyszerűsítése az Európai Unióban, különös tekintettel a kis pertárgyértékű ügyek szabályozására*, Debreceni Jogi Műhely, 2006/2. <https://ojs.lib.unideb.hu/DJM/article/view/6505>

Osztovits András (szerk.) (2015) *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény nagykommentárja*, Budapest, Opten Informatikai Kft.

Rózsa Krisztina (2009) A külföldre történő kézbesítés nemzetközi jogi szabályai a hagyatéki eljárásban különös tekintettel a 2008. évben hatályba lépett új közösségi rendeletre, *Közjegyzők Közlönye*, 2009/1. 10-19.

Somssich Réka (2023) Jogharmonizáció. In: Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (EU-jog rovat, rovatszerkesztő: Varju Márton, Horváthy Balázs, Várnay Ernő) <http://ijoten.hu/szocikk/jogharmonizacio>

Stein, Friedrich – Gaupp, Ludwig – Jonas, Martin – Schönke, Adolf (1949) *Kommentar zur Zivilprozessordnung*. 17., Neubearb. Aufl. Tübingen: Mohr, Inhalt der 2. Lieferung, Zweiter Titel, 199-207. §§

Van Rhee, Cornelis Hendrik (2012): Harmonisation of Civil Procedure: An Historical and Comparative Perspective. In: Kramer, X. – van Rhee, C. H. (2012) *Civil Litigation in a Globalising World*. (1 ed.) T.M.C. Asser Press., 39-63. [https://doi.org/10.1007/978-90-6704-817-0\\_3](https://doi.org/10.1007/978-90-6704-817-0_3) letöltve: 2026.07.17.

Varju Márton (2020) Jogharmonizáció, az EUMSZ 114. cikk és az EU Bíróság: jogharmonizációs korlátok és lehetőségek az ítélkezési gyakorlatban, *Állam- és Jogtudomány*, 2020/2. 5-35.

Várnay Ernő (2020) Előszó a „Jogharmonizáció – az uniós tagság mélyrétege” című tematikus számhoz, *Állam- és Jogtudomány*, 2020/2. 3-4.

Várnay Ernő – Papp Mónika (2001) *Az Európai Unió joga*, Budapest, Kjk-Kerszöv

Wopera Zsuzsa (2016) *Kommentár a polgári perrendtartáshoz*, Budapest, Wolters Kluwer Kft.

Wopera Zsuzsa – Wallacher Lajos (2006) *Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában*, Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.

Az EUB C-325/11. számú ügyben hozott ítélete, 2012. december 19., ECLI:EU:C:2012:824

FR.PP.: *Code de procédure civile*. Edition de l'imprimerie ordinaire du Corps législatif Gallica letöltve: 2025.04.11.